

Uchwała budżetowa jednostki samorządu terytorialnego

Wydanie 4.

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

Uchwała budżetowa JST jest najważniejszym sporządzanym corocznie samorządowym dokumentem finansowym. Stanowi ona podstawę prowadzenia gospodarki finansowej oraz realizacji zamierzonych przez JST zadań. Znajdują w niej odzwierciedlenie wszystkie rodzaje aktywności finansowej JST powiązane z różnego rodzaju instrumentami budżetowymi.

Głównym celem niniejszej publikacji jest aktualne, wszechstronne i kompleksowe przedstawienie tego aktu – począwszy od fazy jego opracowywania, przez uchwalanie, następnie wykonywanie, aż do etapu niewygasających wydatków budżetowych – wraz z dokonaniem szczegółowej analizy poszczególnych instrumentów planowania i wykonywania budżetu.

W stosunku do poprzedniego wydania książkę wzbogacono o gruntowe przedstawienie zagadnienia szczególnych zasad wykonywania budżetu, któremu poświęcono odrębny rozdział. Ujęto zmiany w systemie dochodów samorządowych wynikające z unormowań nowej ustawy z 1.10.2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Uwzględniono kwestię budżetu jednostki samorządu terytorialnego ustalanego zastępczo. W tym wydaniu zostały omówione zmiany w:

- 1) dochodach JST,
- 2) obliczeniu relacji zrównoważonej części bieżącej budżetu,
- 3) indywidualnym wskaźniku zadłużenia,
- 4) szczególnych zasadach wykonywania budżetu,
- 5) zakresie kompetencji organu wykonawczego do dokonywania zmian w budżecie związanych ze stanem: klęski żywiołowej, epidemii lub zagrożenia epidemicznego.

Zrezygnowano z rozdziału poświęconego środkom z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych i Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych w związku z wyczerpaniem dochodów z tych środków.

Opracowanie przedstawia zaktualizowany i dostosowany do bieżącego porządku prawnego główny finansowy dokument planistyczny w samorządzie lokalnym, którym jest budżet, normatywną treść uchwały budżetowej oraz jej obligatoryjne załączniki. W książce przedstawiono ponadto tryb prac nad projektem uchwały budżetowej oraz problematykę dokonywania zmian w budżecie i w uchwale budżetowej. Omówiono fundusz sołecki i budżet obywatelski jako elementy składowe uchwały budżetowej JST. W ramach zagadnień związanych z tematyką budżetową szczegółowo przeanalizowano problematykę szczególnych zasad wykonywania budżetu, rezerw budżetowych, dotacji w uchwale budżetowej, realizacji zadań budżetowych w różnych formach współdziałania pomiędzy JST, blokowania planowanych wydatków budżetowych oraz wydatków niewygasających budżetu JST. Wszystkie zagadnienia opatrzone licznymi przykładami, bogatym

orzecnictwem, wzorami dokumentów oraz uzupełniono o nowe zmiany w przepisach, a także informacje związane z pomocą obywatelom Ukrainy. Czwarte wydanie obejmuje 13 rozdziałów.

W pierwszym rozdziale przedstawiono problematykę trybu prac nad projektem uchwały budżetowej JST, opisano m.in. kwestie sporne dotyczące dopuszczalności określenia w uchwale organu stanowiącego obowiązków jednostek organizacyjnych oraz możliwości określenia wytycznych do opracowania projektu budżetu. Szczegółowo przedstawiono poszczególne elementy uchwały w sprawie trybu prac nad projektem uchwały budżetowej.

Problematyka drugiego rozdziału koncentruje się na budżecie JST, jego legalnej definicji, elementach składowych, roku budżetowym zasadach i metodach budżetowania. W rozdziale opisano różne aspekty rozwiązań budżetowych, w tym związane z luzowaniem reguł fiskalnych. W tym rozdziale przedstawiono bardzo istotne dla sporządzenia strony dochodowej budżetu kwestie systemowych zmian, jakie nastąpiły w dochodach JST według nowego ustawodawstwa obowiązującego w tym zakresie od 25.10.2024 r. W rozdziale opisano również tryb i przesłanki zastępczego ustalenia budżetu przez kolegium właściwej regionalnej izby obrachunkowej.

Rozdział trzeci to obszernie przedstawiające uchwałę budżetową JST jako akt wymagający opracowania zgodnego z wystandardyzowanym porządkiem wynikającym z aktualnego brzmienia art. 212 ustawy o finansach publicznych i którego postanowienia nie mogą wychodzić poza obszar wykonywania budżetu JST. Szczegółowo przedstawiono w nim m.in. problematykę limitów zaciąganych zobowiązań z tytułów dłużnych, zakresu możliwych upoważnień oraz – newralgiczną w gospodarce finansowej każdej JST – problematykę legalnych źródeł pokrycia planowanego deficytu budżetu JST i kontrowersji wokół niektórych źródeł jego finansowania, gdyż metodologia ustalania wysokości przychodów z niektórych określonych przez ustawodawcę źródeł pokrycia deficytu jest powodem wielu wątpliwości (np. odróżnienie wolnych środków od nadwyżki budżetowej). Omówiono unormowania dotyczące ujmowania poręczeń i gwarancji w uchwale budżetowej, definicji wolnych środków. Rozdział zawiera również szereg przykładów możliwych zapisów uchwały budżetowej JST.

W kolejnym rozdziale przedstawiono wchodzące w skład uchwały budżetowej JST obligatoryjne załączniki w podziale na dotyczące gospodarki budżetowej i pozabudżetowej wraz ze wzorami tych dokumentów. Poruszono w nim problematyczne kwestie dotyczące m.in. kwoty i zakresu dotacji przedmiotowych, ujmowania pomocy finansowej dla innych JST w kraju i za granicą.

Dwa kolejne rozdziały, piąty i szósty, zostały poświęcone budżetowi obywatelskiemu i fundusowi sołectkiemu jako elementom uchwały budżetowej JST. W rozdziale piątym zdefiniowano m.in. obligatoryjność budżetu obywatelskiego oraz limit jego wysokości w miastach na prawach powiatu. Wskazano na terminy i harmonogram budżetu obywatelskiego, który powinien być dostosowany do terminów procedury budżetowej. Omówiono najczęstsze błędy występujące w uchwałach w sprawie wymagań, jakie powinien spełniać projekt budżetu obywatelskiego. Przedstawiono także, jak należy uwzględniać zadania budżetu obywatelskiego w uchwale budżetowej oraz na czym polega możliwość dokonywania nieistotnych zmian w tych zadaniach przez radę. Odniesiono się do wątpliwości wywołanych procesem realizacji zadań budżetu obywatelskiego, który wiąże się często z koniecznością dokonywania zmian w wydatkach budżetu.

Uchwała budżetowa JST posiada szerszy zakres przedmiotowy w gminach, w których funkcjonuje fundusz sołecki. W rozdziale szóstym przedstawiono więc zagadnienie funduszu sołeckiego. Zdefiniowano w nim podstawowe cechy tego funduszu, umieszczono czytelny schemat terminów obowiązujących w procedurze funduszu sołeckiego oraz wzór tzw. załącznika sołeckiego do uchwały budżetowej. Przedstawiono problematykę podejmowania dwóch uchwał w sprawie funduszu sołeckiego (tzw. uchwały pozytywnej i negatywnej). Istotnymi kwestiami poruszonymi w tym rozdziale są przedsięwzięcia sołeckie oraz problematyka ich realizacji w trakcie roku budżetowego oraz w okresie dłuższym niż rok.

Znajdującą odzwierciedlenie w uchwałach budżetowych wszystkich JST problematykę rezerw budżetowych szczegółowo omówiono w rozdziale siódmym. Różnice pomiędzy utworzeniem rezerwy a jej dotworzeniem czy pomiędzy jej rozdysponowaniem a rozwiązaniem ciągle nie są dla JST jasne. Uaktualniono tę tematykę o nowe zagadnienie dotyczące możliwości rozdysponowania rezerwy celowej utworzonej na zadania własne z zakresu zarządzania kryzysowego na finansowanie zadań ochrony ludności i obrony cywilnej. Podane przykłady obliczeń wymaganych poziomów tworzonych rezerw oraz stanowiska RIO w tym zakresie stanowią atut tego rozdziału.

Dotacjom w budżecie i w uchwale budżetowej JST poświęcono rozdział ósmy. Przedstawiono w nim dotację jako formę prawną wydatku samorządowego oraz jako dochód budżetu. Poruszono problematykę planowania, rozliczalności i celowości środków dotacyjnych.

W rozdziale dziewiątym omówiono środki finansowe zawarte w uchwale budżetowej na zadania realizowane w ramach współdziałania JST. Przedstawiono w nim szczegółowo formy i możliwe konfiguracje tego współdziałania wraz z koniecznymi ustaleniami uchwał budżetowych.

Rozdział dziesiąty stanowi całościowe omówienie problematyki szczególnych zasad wykonywania budżetu JST. Wyjaśniono w nim budzące wątpliwości kwestie istoty, charakteru i zakresu szczególnych zasad wykonywania budżetu oraz wymagania z nimi związane. Szczegółowo omówiono dochody i wydatki budżetu objęte reżimem szczególnych zasad wykonywania budżetu oraz ich ujęcie w uchwale budżetowej i w budżecie samorządowym oraz przedstawiono konsekwencje nieprzestrzegania tych zasad.

W rozdziale jedenastym czytelnicy znajdą szczegółowe dane i informacje wraz z przykładami dotyczącymi dokonywania zmian w podjętej uchwale budżetowej JST oraz zmian w budżecie JST, poszerzone o zagadnienia dotyczące wprowadzonych szczególnych rozwiązań w zakresie dokonywania zmian w budżecie i w uchwale budżetowej z uwagi na pomoc obywatelom Ukrainy w związku z wojną na terytorium tego kraju oraz związanych ze stanem: klęski żywiołowej, epidemii lub zagrożenia epidemicznego. Wyjaśniono w nim nurtujące JST wątpliwości w zakresie właściwej kompetencji organów do dokonywania niektórych ze zmian budżetowych.

Dwunasty rozdział został poświęcony kompleksowemu przedstawieniu instrumentu blokowania planowanych wydatków budżetowych w sektorze samorządowym. Dotychczas nieliczne JST korzystały z tego instrumentu, jednakże zasadne jest przybliżenie procedury blokowania planowanych wydatków budżetowych ze względu na trudne do przewidzenia i zaplanowania skutki budżetowe kryzysów, klęsk i różnego rodzaju zagrożeń, których nasilenie obserwuje się w ostatnich latach.

W ostatnim rozdziale poruszono zamykającą problematykę budżetową tematykę wydatków niewygasających budżetu, przedstawioną zarówno od strony formalnoprawnej, jak i praktycznej, ze wskazaniem wad i zalet tego instrumentu. Podane przykłady stosownych rozwiązań dokumentacyjnych mogą zostać wykorzystane w jednostkach samorządowych do utworzenia wydatków niewygasających budżetu.

Niniejsza publikacja została dostosowana do zmian w prawie i stanowi najbardziej aktualne i kompleksowe opracowanie dotyczące problematyki budżetu JST. Jest też pomocnym narzędziem do przygotowania projektu uchwały budżetowej na 2026 r., a następnie jej uchwalenia oraz dokonywania w niej zmian, czemu służy zamieszczenie w książce wielu aktualnych wzorów uchwał i zarządzeń oraz przykładów rozliczeń obrazujących stosowanie przepisów ustawy o finansach publicznych w zakresie opracowania, uchwalania i wykonywania budżetu JST.

Dużo zaletą publikacji jest dostęp do strony repozytorium.beck.pl, gdzie znajdują się wzory dokumentów.

Książka przedstawia zadania, terminy, instrumenty i procedury budżetowe, których znajomość pozwoli na efektywne i zgodne z prawem opracowanie, uchwalenie i wykonywanie budżetu JST. Niniejsza publikacja nie rozwiązuje wszystkich problemów z tego zakresu, ale zawiera szereg drogowskazów dla praktyków odpowiedzialnych za realne planowanie budżetowe.

Bernadeta Dziędziak

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl